

METODICKÁ ČÁST

1. Metodika statistiky státních rozpočtových výdajů na výzkum a vývoj (GBARD)

1.1 Základní údaje o statistice GBARD

Název statistiky:	Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj (GBARD)¹ Pozn.: GBARD je zkratka z anglického Government Budget Appropriations for R&D
Metoda sběru dat:	Zpracování administrativních datových zdrojů
Periodicita zpracování:	Roční
Zdroj dat:	Informační systém výzkumu, vývoje a inovací; informace od poskytovatelů a vybraných příjemců podpory
Statistická jednotka:	Projekt (účelová podpora) výzkumu a vývoje Institucionální podpora výzkumu a vývoje příjemce
Předmět statistické úlohy:	Přímá veřejná podpora výzkumu a vývoje poskytnutá subjektům ze státního rozpočtu ČR
Základní ukazatele:	Sledovány jsou následující hlavní ukazatele: - počet subjektů s přímou podporou VaV ze státního rozpočtu ČR; - výše výdajů na VaV ze státního rozpočtu ČR.
Používaná třídění:	Státní rozpočtové výdaje na VaV jsou sledovány podle: - typu výdajů (neinvestiční a investiční); - formy podpory (účelová a institucionální); - socioekonomických cílů (klasifikace NABS); - poskytovatelů (rozpočtových kapitol VaV) - typu příjemců (veřejné VŠ, veřejné výzkumné instituce, soukromé podniky atd.); - sídla příjemců (klasifikace CZ NUTS 3 – kraje). V případě příjemců ze strany soukromých podniků také podle: - vlastnictví podniků (pod tuzemskou nebo zahraniční kontrolou); - velikostních skupin podniků (mikro, malé, střední, velké); - převažující ekonomické činnosti (klasifikace CZ-NACE); - členění podle okresů (CZ-NUTS 4). Pozn.: Výše uvedená třídění jsou k dispozici ve vzájemné kombinaci.
Časová řada:	2000 až 2019 – agregované údaje podle klasifikace NABS 1992 2010 až 2024 – podrobné údaje v napojení na Registr ekonomických subjektů a podle klasifikace NABS 2007
Mezinárodní srovnání	Údaje statistiky o přímé veřejné podpoře výzkumu a vývoje jsou mezinárodně srovnatelné. Statistika vychází z metodických doporučení OECD uvedených ve Frascati manuálu 2015 (kapitola č. 12).

¹ Někdy se používá i alternativní termín přímá (národní) veřejná podpora výzkumu a vývoje.

1.2 Legislativní a metodické vymezení statistiky GBARD

Přímá veřejná podpora VaV je v Česku udělována na základě **zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků**². V tomto zákoně je uvedeno, že podpora by měla být zaměřena na cíle a oblasti vymezené v dokumentu **Národní politika výzkumu, vývoje a inovací**³, která je schvalována vládou České republiky. Přímá veřejná podpora VaV je v současnosti primárním nástrojem politiky v Česku na podporu provádění VaV.

Sledováním přímé veřejné podpory VaV se zabývá mezinárodně srovnatelná statistika **GBARD (Government Budget Appropriations for R&D)**⁴. Cílem této statistické úlohy GBARD v českém ekvivalentu „**Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj**“ je zabezpečení údajů o přímé podpoře VaV z veřejných rozpočtů v členění **podle socioekonomických cílů (směrů)**. Údaje z této statistiky slouží jako podpora pro rozhodování, do jakých oblastí VaV by mělo být v následujících letech investováno.

Statistická úloha GBARD je v rámci Evropské unie organizována jako **povinné zjišťování** na základě legislativního **nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2152** ze dne 27. listopadu 2019 o evropských podnikových statistikách⁵. Koncepce zajištění statistiky GBARD v Česku zohledňuje podmínky poskytování veřejné podpory VaV dané výše uvedeným zákonem č. 130/2002 Sb. a Nařízením vlády č. 397/2009 Sb. o Informačním systému výzkumu, vývoje a inovací⁶.

Platná metodika vztažená k této úloze je rozvedena v mezinárodní příručce „Doporučení pro sběr a vykazování údajů o výzkumu a experimentálním vývoji“ známé pod zkráceným názvem **Frascati manuál (OECD, 2015)**⁷. Tento manuál je celosvětově uznávaný a používán metodický standard OECD pro statistiky VaV, který obsahuje doporučení pro sběr, zpracování a publikování údajů v této oblasti. Jeho nejnovější verze z roku 2015 obsahuje nově i doporučení pro mezinárodně srovnatelný sběr, zpracování a publikování statistických údajů v oblasti přímé veřejné podpory VaV. Více viz kapitola č. 12 **Government budget allocations for R&D** tohoto manuálu. Podrobné metodické informace k této statistice jsou k dispozici i na stránkách **Eurostatu**⁸. Vlastní číselník kódů socioekonomických cílů lze nalézt v **klasifikaci NABS**⁹.

Upozornění: Pokud se jedná o financování VaV ze zdrojů EU, ukazatel GBARD zahrnuje pouze tzv. **národní zdroje** včetně **spolufinancování** ze státního rozpočtu ČR programů EU určených na podporu VaV v Česku. Naopak ukazatel GBARD **nezahrnuje** částky ze státního rozpočtu určené na **předfinancování** této podpory VaV ze zdrojů EU.

ČSÚ zjišťuje přímou národní veřejnou podporu VaV i prostřednictvím **Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji (výkaz VTR 5-01)**, to z pohledů subjektů provádějících VaV. *Podrobněji viz kapitola č. 1.6 Údaje o veřejné podpoře VaV dostupné z jiných datových zdrojů.*

Kromě této přímé národní veřejné podpory VaV je hojně využívaným nástrojem veřejné podpory VaV i **daňová podpora VaV v podnicích**. Tento způsob nepřímé veřejné podpory VaV je běžně využíván v řadě členských zemí Evropské unie a je sledován pomocí **statistiky státních daňových pobídek VaV (GTARD)**. ČSÚ tuto statistiku provádí každoročně od roku 2007. *Podrobněji opět viz kapitola č. 1.6 Údaje o veřejné podpoře VaV dostupné z jiných datových zdrojů.*

² <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=954510>

³ <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=913172>

⁴ [Government budget allocations for R&D \(EUROSTAT\); Government budget allocations for R&D \(OECD\)](#)

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019R2152>

⁶ <https://vyzkum.gov.cz/storage/att/BAFE325E8B5469E7C05A82CCC5F734CD/sb129-09.pdf>

⁷ <https://www.oecd.org/sti/frascati-manual-2015-9789264239012-en.htm>

⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/gba_esms.htm

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/gba_esms_an_3.pdf

1.3 Zdroje dat pro statistiku GBARD

Zajištění této mezinárodní statistické úlohy probíhá v Česku ve spolupráci s Úřadem vlády ČR, a to na základě **administrativních údajů** od poskytovatelů těchto prostředků převzatých z **Informačního systému výzkumu, vývoje a inovací (IS VaVal)**¹⁰ a jeho integrovaných databází. Z integrovaných databází IS VaVal jsou pro zabezpečení projektu GBARD využity databáze:

- CEP (Centrální evidence projektů VaV) – přidělené prostředky,
- CEA (Centrální evidence aktivit VaV) – přidělené prostředky.

Databáze CEP a CEA neobsahují všechny finanční částky poskytnuté na VaV ze státního rozpočtu v potřebném členění, a proto musí být některé detailní údaje získány v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Údaje pro socioekonomický cíl č. 12 **Všeobecný rozvoj znalostí** za specifický vysokoškolský výzkum a podporu dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumných organizací v členění podle vědních oblastí (podrobněji dále), jsou pak získávány ČSÚ přímo od jednotlivých vysokých škol, kterých se uvedená skutečnost týká. Vlastní zpracování údajů a přiřazení kódů socioekonomických cílů dle číselníku NABS provádí přímo ČSÚ.

Na rozdíl od jiných statistických šetření prováděných v oblasti výzkumu a vývoje jsou údaje GBARD založeny na analýze a identifikaci všech částek plynoucích na VaV ze státního rozpočtu a následném přiřazení kódů socioekonomických cílů. Jedná se tedy o **přístup z hlediska poskytovatele finančních prostředků**, kterým je v tomto případě stát zastoupený administrativou, a ne o přístup z hlediska jednotky provádějící VaV, jak je tomu například v Ročním statistickém zjišťování o výzkumu a vývoji (VTR 5-01)¹¹. Podrobněji viz upozornění na straně 18.

Níže jsou uvedeny **hlavní odkazy** na datové zdroje pro tuto oblast:

- **ČSÚ:** <https://csu.gov.cz/vyzkum-a-vyvoj>
- **Úřad vlády ČR:** <https://vyzkum.gov.cz/frontclanek.aspx?idsekce=610>
- **Eurostat:** <https://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/information-data>
- **OECD:** <https://www.oecd.org/en/data/datasets/research-and-development-statistics.html>

1.4 Definice a vymezení pojmů používaných ve statistice GBARD

Výzkum a vývoj

Základní vymezení VaV pro účely přímé veřejné podpory navazuje na ustanovení § 2 výše uvedeného zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a na článek 2 nařízení Komise (EU) č. 651/2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (GBER)¹². Toto vymezení se zde **zásadně neliší** od definice VaV uvedeného ve výše zmíněném **Frascati manuálu z roku 2015 (kapitola č. 2)**, které ČSÚ používá v rámci Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01 v subjektech provádějících tuto činnost na území Česka (podrobněji viz níže).

Výzkum a vývoj je zde **definován** jako systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Základním pravidlem pro určení VaV činností by měla být přítomnost prvku **novosti**, kreativity, nejistoty, systematickosti a reprodukovatelnosti ve VaV. Ve Frascati manuálu se dále rozlišují **tři základní typy (kategorie)** prováděné výzkumné a vývojové činnosti:

¹⁰ <https://www.isvavai.cz/>

¹¹ https://csu.gov.cz/vykazy/vtr-5-01-rocni-vykaz-o-vyzkumu-a-vyvoji_psz_2024

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32014R0651>

- **Základní výzkum**, kterým se rozumí experimentální a teoretická práce vynakládaná primárně za účelem získání nových vědomostí o základních principech jevů nebo pozorovatelných skutečností, která není primárně zaměřena na konkrétní uplatnění nebo využití v praxi.
- **Aplikovaný výzkum**, kterým se rozumí plánovitý výzkum nebo kritické šetření zaměřené na získání nových poznatků a dovedností pro vývoj nových výrobků, postupů nebo služeb nebo ke značnému zdokonalení stávajících výrobků, postupů nebo služeb; zahrnuje vytváření dílčích částí složitých systémů nezbytných pro průmyslový výzkum, zejména pro obecné ověřování technologie, kromě prototypů. Výsledky aplikovaného výzkumu jsou směřovány ke specifickému a praktickému cíli.

UPOZORNĚNÍ: Výše zmíněný zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků č. 130/2002 Sb., na rozdíl od Frascati manuálu, v rámci aplikovaného výzkumu pracuje i s termínem **průmyslový výzkum**. Průmyslový výzkum je podle tohoto zákona část aplikovaného výzkumu, jehož výsledky se prostřednictvím vývoje využívají v nových výrobcích, technologiích a službách, které jsou určeny k podnikání podle zvláštního právního předpisu.

- **Experimentální vývoj**, kterým se rozumí získávání, spojování, formování a používání stávajících vědeckých, technologických, obchodních a jiných příslušných poznatků a dovedností pro návrh nových nebo podstatně zdokonalených výrobků, postupů nebo služeb. Experimentální vývoj **nezahrnuje** běžné nebo pravidelné změny výrobků, výrobních linek, výrobních postupů, stávajících služeb a jiných nedokončených operací, i když takovéto změny mohou představovat zlepšení.

UPOZORNĚNÍ: Hranice mezi jednotlivými typy VaV není vždy jednoznačná a moderní VaV má navíc stále častěji charakter, který stírá jak mezioborové hranice, tak i hranice mezi výše uvedenými typy VaV. ČSÚ v současné době v rámci statistiky GBARD toto rozlišení veřejné podpory na základní výzkum, aplikovaný výzkum a experimentální vývoj **nezpracovává**.

Forma přímé veřejné podpory VaV

V rámci statistiky GBARD, a to dle metodiky z Frascati manuálu se forma veřejné podpory VaV člení na:

- **Účelovou**, která zahrnuje VaV projekty v rámci **národních programů** vyhlášených jednotlivými ministerstvy (např. projekty velkých infrastruktur pro VaV nebo projekty sdílených činností financované MŠMT nebo projekty TREND nebo TWIST financované z rozpočtu MPO¹³), Grantovou agenturou ČR¹⁴ nebo Technologickou agenturou ČR (např. programy BETA2-3 nebo SIGMA)¹⁵ a dále **spolufinancování ze státního rozpočtu programů EU** určených na podporu VaV v Česku. Jedná se především o operační programy, jako jsou Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK)¹⁶, a projekty financované z Národního plánu obnovy¹⁷.
- **Institucionální**, která zahrnuje dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací, specifický vysokoškolský výzkum, podporu mezinárodního VaV a financování infrastruktury Akademie věd ČR.

Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace – zahrnuje institucionální podporu na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na základě zhodnocení dosažených výsledků. Od roku 2010 postupně tento typ podpory nahradil institucionální podporu poskytovanou ve formě výzkumných záměrů.

Specifický vysokoškolský výzkum – zahrnuje výzkum prováděný studenty při uskutečňování akreditovaných doktorských nebo magisterských studijních programů, který je bezprostředně spojen s jejich vzděláváním.

Podpora mezinárodního výzkumu a vývoje – zahrnuje poplatky za účast České republiky v mezinárodních programech výzkumu a vývoje, poplatky za členství v mezinárodních organizacích výzkumu a vývoje, nebo

¹³ <https://www.mpo.gov.cz/cz/podnikani/podpora-vyzkumu-a-vyvoje/>

¹⁴ <https://gacr.cz/>

¹⁵ <https://www.tacr.cz/programy-a-souteze/programy/>

¹⁶ <https://opjak.cz/>

¹⁷ <https://www.planobnovy.cz/>

finanční podíly z prostředků České republiky na podporu projektů mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji, pokud je tento finanční podíl možno hradit z veřejných prostředků a pokud jsou projekty podporovány z rozpočtu jiných států nebo z rozpočtu Evropské unie nebo z prostředků mezinárodních organizací.

UPOZORNĚNÍ: Při zpracování statistiky GBARD jsou v souladu s metodikou Frascati manuálu některé položky vymezené zákonem č. 130/2002 Sb. **zaříděné do odlišné formy financování**. Specifický vysokoškolský výzkum spadá podle zákona do kategorie účelové podpory, zatímco ve statistice GBARD se řadí do institucionální podpory. Naopak je v případě spolufinancování operačních programů ve VaV, kdy podle zákona projekty operačních programů spadají pod institucionální podporu, ale v případě statistiky GBARD jsou řazeny pod účelovou podporu.

1.4 Sledované ukazatele ve statistice GBARD

Státní rozpočtové výdaje na VaV (ukazatel GBARD)

Státní rozpočtové výdaje na VaV – **ukazatel GBARD** – zahrnují v případě Česka veškeré finanční prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu na podporu VaV, včetně prostředků plynoucích na VaV do zahraničí. Údaje GBARD zahrnují **běžné** (neinvestiční) i **kapitálové** (investiční) výdaje a **účelové** i **institucionální** financování VaV ze státního rozpočtu. Z veřejných prostředků na VaV je dle platné mezinárodní metodiky **vyloučeno** předfinancování programů EU krytých příjmy z Evropské unie a **podpora inovací**. Vyloučena je veškerá podpora realizovaná prostřednictvím **návratných půjček** a některé **administrativní náklady** na VaV.

Při stanovení ukazatele GBARD – celkových státních rozpočtových výdajů na výzkum a vývoj – se vychází z údajů schválených v zákoně o státním rozpočtu pro dané fiskální období (**předběžné údaje**) a údajů uvedených v Informačním systému výzkumu, vývoje a inovací za daný rok (**konečné údaje**).

Upozornění: Pokud není uvedeno jinak, veškeré uvedené údaje o státních rozpočtových výdajích na VaV (ukazatel GBARD) v této publikaci vycházejí z částek přidělených příjemcům podpory VaV v daném roce, tak jak byly uvedeny v **Informačním systému výzkumu, vývoje a inovací** pro daný rok.

Státní rozpočtové výdaje na VaV (ukazatel GBARD) je možno vyjádřit pomocí:

- **běžných cen**, které představují aktuální ceny zboží a služeb v daném roce nebo
- **reálných (stálých) cen**, které eliminují inflační znehodnocení. *Z důvodu neexistence speciálního cenového indexu pro VaV byl pro výpočet ve stálých cenách použit deflátor HDP.*

Pro **mezinárodní srovnání** se tyto údaje přepočítávají buď pomocí:

- **směnného kurzu** koruny vůči euru (dolaru), který ovlivňuje hlavně poptávka a nabídka obou měn na trhu nebo
- **pomocí parity kupní síly (PPP – Purchasing Power Parity)**, která vyjadřuje takový kurz mezi dvěma měnami, při němž si je možné v obou zemích koupit stejné množství zboží. Číselně je to tedy počet jednotek národní měny, za který lze koupit stejné množství výrobků a služeb na výchozím vnitrostátním trhu (např. českém), jako za jednotku měny X (např. USD) na vnitrostátním trhu měny X (Spojené státy). Parita kupní síly měn tak umožňuje podstatně přesnější srovnání skutečné ekonomické úrovně, struktury a výkonnosti států než běžně používaný směnný kurz.

Poznámka: Pro mezinárodní porovnání v daném roce je vždy vhodnější použít přepočet do PPP. Údaje v eurech sice mohou ilustrovat finanční sílu země, ale o ekonomické výkonnosti příliš nevypovídají. Pokud při porovnání zemí použijeme směnný kurz, do našeho srovnání promlouvá i odlišná cenová hladina v jednotlivých zemích způsobená podhodnoceným nebo nadhodnoceným směnným kurzem.

Celkové státní rozpočtové výdaje na VaV (GBARD) se pro mezinárodní srovnání nejčastěji **poměřují k HDP**. Kromě tohoto poměrového ukazatele, jež je ovlivněn rozdílnou výší HDP v jednotlivých zemích, se pro mezinárodní srovnání používá i přepočet ukazatele GBARD **na jednoho obyvatele**, a to pomocí směnného kurzu nebo pomocí parity kupní síly.

Poznámka: V rámci Česka se ukazatel GBARD porovnává i s celkovými výdaji ze státního rozpočtu. Pro mezinárodní srovnání se využívá ukazatel GBARD jako procento z celkových výdajů vládních institucí (ukazatel *Total general government expenditure*)¹⁸ V Česku jde o koncept tzv. výdajů vládních institucí podle funkcí (COFOG)¹⁹. Ukazatel GBARD se taky někdy porovnává s celkovými výdaji na výzkum a vývoj (ukazatel GERD)²⁰.

Socioekonomické cíle (směry)

Hlavním cílem statistiky GBARD je zpracovat mezinárodně srovnatelné údaje o přímé podpoře výzkumu a vývoje ze státního rozpočtu v členění podle socioekonomických cílů (směrů). Tyto údaje slouží v členských zemích EU jako podpora pro rozhodování, do jakých oblastí VaV by mělo být v následujících letech investováno.

Socioekonomickým cílem se **rozumí** předem vymezená oblast výzkumu a vývoje, která se používá pro analytické účely při klasifikaci státních rozpočtových výdajů na VaV.

Seznam socioekonomických cílů je uveden v již zmíněné klasifikaci NABS (Eurostat, 2007).

Kód	SEO-CZ
SEO01	Průzkum a využití Země
SEO02	Životní prostředí
SEO03	Průzkum a využití kosmu
SEO04	Doprava, telekomunikace a ostatní infrastruktura
SEO05	Energie
SEO06	Průmyslová výroba a technologie
SEO07	Zdraví
SEO08	Zemědělství
SEO09	Vzdělání
SEO10	Kultura, rekreace, náboženství a media
SEO11	Politické a sociální systémy, struktury a procesy
SEO12	Všeobecný rozvoj znalostí na vysokých školách financovaný z institucionálních prostředků na výzkum a vývoj
SEO121	Výzkum a vývoj v oblasti přírodních věd
SEO122	Výzkum a vývoj v oblasti technických věd
SEO123	Výzkum a vývoj v oblasti lékařských věd
SEO124	Výzkum a vývoj v oblasti zemědělských věd
SEO125	Výzkum a vývoj v oblasti sociálních věd
SEO126	Výzkum a vývoj v oblasti humanitních věd
SEO13	Všeobecný rozvoj znalostí financovaný z ostatních zdrojů na výzkum a vývoj
SEO131	Výzkum a vývoj v oblasti přírodních věd
SEO132	Výzkum a vývoj v oblasti technických věd
SEO133	Výzkum a vývoj v oblasti lékařských věd
SEO134	Výzkum a vývoj v oblasti zemědělských věd
SEO135	Výzkum a vývoj v oblasti sociálních věd
SEO136	Výzkum a vývoj v oblasti humanitních věd
SEO14	Obrana

Co se týká **formy financování** jednotlivých socioekonomických cílů, je důležité i to, kdo daný cíl financuje a kdo je příjemcem této podpory. Kódy socioekonomických cílů jsou u **účelových** prostředků přiřazeny na základě kritéria účelu a obsahu VaV programu (projektů) při zohlednění vědních oborů OECD²¹. U

¹⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/overview>

¹⁹ <https://csu.gov.cz/vladni-financni-statistika?pocet=10&start=0&podskupiny=055&razeni=-datumVydani>

²⁰ <https://csu.gov.cz/vydaje-na-vav?pocet=10&start=0&podskupiny=212&razeni=-datumVydani>

²¹ <https://www.isvavai.cz/is?s=prehled-ciselniku>

institucionálních prostředků pak podle výzkumného zaměření příjemce. U většiny socioekonomických cílů převládá účelová forma financování VaV. Výjimkou jsou oblasti Všeobecného rozvoje znalostí (SEO 12+13), Průzkumu a využití kosmu (SEO 03) a Průzkumu a využití Země (SEO 01).

UPOZORNĚNÍ: V rámci mezinárodní metodiky do údajů GBARD spadají i tzv. **všeobecné univerzitní fondy**, a to v rámci socioekonomického cíle č. 12 Všeobecný rozvoj znalostí (podrobněji viz dále). Tyto fondy v Česku nejsou nijak legislativně vymezeny, nicméně v souladu s doporučeními uvedenými ve Frascati manuálu sem ČSÚ **zařazuje** institucionální prostředky poskytnuté vysokým školám na podporu jejich VaV prostřednictvím rozpočtové kapitoly MŠMT a Ministerstva obrany v případě Univerzity obrany.

Všeobecný rozvoj znalostí

Dlouhodobě více než polovina státních rozpočtových výdajů na výzkum a vývoj směřuje v Česku i ve většině ostatních zemí EU do všeobecného rozvoje znalostí (SEO 12+13). V roce 2024 to byly v případě Česka téměř dvě třetiny prostředků. Jednalo se především o podporu základního výzkumu v jednotlivých vědních oborech prováděného na vysokých školách a pracovištích Akademie věd. ČSÚ sleduje v rámci tohoto cíle i vědní oblasti, do kterých tyto prostředky na všeobecný rozvoj znalostí směřují. Údaje za specifický vysokoškolský výzkum a údaje za podporu dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumných organizací v členění podle vědních oblastí, jsou získávány ČSÚ přímo od jednotlivých vysokých škol, kterých se uvedená skutečnost týká. Tyto údaje jsou k dispozici pouze za omezený počet států.

Vědní oblasti jsou vymezeny podle mezinárodní klasifikace **Fields of Research and Development (FORD)**²²:

- **Přírodní vědy** zahrnující matematiku; počítačové vědy a informatiku; fyzikální vědy; chemické vědy; vědy o Zemi a příbuzné vědy o životním prostředí; biologické vědy a ostatní přírodní vědy.
- **Technické vědy** zahrnující stavební a dopravní inženýrství; elektrotechnické, elektronické a informační inženýrství; strojní, jaderné a audio inženýrství; chemické inženýrství; materiálové inženýrství; lékařské inženýrství; environmentální inženýrství; environmentální biotechnologie; průmyslové biotechnologie; nanotechnologie a ostatní technické vědy.
- **Lékařské vědy** zahrnující základní medicínu; klinickou medicínu; zdravotní vědy; lékařské biotechnologie a ostatní lékařské vědy.
- **Zemědělské vědy** zahrnující zemědělství, lesnictví a rybářství; vědy o zvířatech a mléce; veterinární vědy; zemědělskou biotechnologii a ostatní zemědělské vědy.
- **Sociální vědy** zahrnující psychologii; ekonomii a podnikání; vzdělávací vědy; sociologii; právní vědy; politické vědy; sociální a ekonomickou geografii; média a komunikaci a ostatní sociální vědy.
- **Humanitní vědy** zahrnující historii a archeologii; jazyky a literaturu; filozofii, etiku a náboženství; umění (umění, historie umění, herecké umění, hudba) a ostatní humanitní vědy.

Poznámka: Jak již bylo uvedeno výše, charakter moderního VaV v některých případech a oborech čím dál více stírá tradiční hranice mezi jednotlivými vědními oblastmi.

Nadnárodně koordinovaný výzkum a vývoj

Předcházející nařízení Komise EU č. 995/2012 vymezilo novou oblast statistiky státních rozpočtových výdajů na VaV, které má za úkol zachytit nadnárodně koordinovaný výzkum a vývoj v rámci **evropského výzkumného prostoru**. Statistika má akronym **GBARD-ERA1** a její zabezpečení je pro členské země povinné na základě platného nařízení. Prvním referenčním rokem sběru dat dle nařízení byl stanoven rok 2012. Pilotní data jsou dostupná již od roku 2007.

Statistika zachycuje vybrané **poplatky a příspěvky ze státního rozpočtu na nadnárodně koordinovaný výzkum a vývoj v rámci evropského výzkumného prostoru (ERA)**. Dle metodiky jsou údaje dále podrobněji členěny následovně:

²²[https://tacr.gov.cz/dokums_raw/eta/2vs/Struktura_oboru_OECD_Fields_of_Research_and_Development_\(FORD\).pdf](https://tacr.gov.cz/dokums_raw/eta/2vs/Struktura_oboru_OECD_Fields_of_Research_and_Development_(FORD).pdf)

- a) příspěvky ze státního rozpočtu veřejným subjektům činným v nadnárodním VaV,
- b) příspěvky ze státního rozpočtu na evropské nadnárodní veřejné programy v oblasti VaV,
- c) příspěvky ze státního rozpočtu na dvoustranné či mnohostranné veřejné programy v oblasti VaV založené mezi vládami členských států.

Na základě konsensu v rámci členských zemí EU, EUROSTATu a OECD se u výše uvedených prvních dvou položek sledují následující konkrétní příspěvky ze státního rozpočtu:

- v rámci bodu a) šesti největším veřejným subjektům činným v nadnárodním VaV (anglické názvy):
 - o European Organization for Nuclear Research (CERN);
 - o Institute Laue-Langevin (ILL);
 - o European Synchrotron Radiation Facility (ESRF);
 - o European Molecular Biology Laboratory (EMBL);
 - o European Southern Observatory (ESO) and
 - o Joint Research Centre of the European Commission (JRC).
- v rámci bodu b) následujícím evropským nadnárodním veřejným výzkumným programům (anglické názvy):
 - o ERA-NETs a ERA-NET+;
 - o European Fusion Development Agreement (EFDA);
 - o EUREKA;
 - o COST;
 - o EUROCORES;
 - o European Space Agency (ESA);
 - o European Molecular Biology Organisation (EMBO);
 - o European Molecular Biology Conference (EMBC);
 - o Article 185 initiatives: Europe-Developing Countries Clinical Trials Platform, Eurostars and Ambient assisted living for the elderly;
 - o Joint Technology Initiatives (public funding part: ENIAC (Embedded Computing Systems) and ARTEMIS (Nanoelectronics)).

V rámci bodu c) se zjišťuje veřejná podpora v rámci dvoustranných či mnohostranných veřejných programů v oblasti VaV založených mezi vládami členských států (a ve spolupráci s kandidátskými zeměmi a zeměmi Evropského sdružení volného obchodu), kde je stanovena podmínka, že musí probíhat aspoň mezi dvěma členskými státy nebo mezi členským státem a kandidátským státem.

1.5 Třídění ukazatelů statistiky GBARD

Kromě socioekonomických cílů jsou údaje o státních rozpočtových výdajích na VaV k dispozici v následujících tříděních podle:

- **typu výdajů:**
 - **běžné (neinvestiční)** výdaje na VaV ze státního rozpočtu zahrnují:
 - o **osobní náklady** (mzdy včetně sociálního a zdravotního pojištění, odměny z dohod o pracovní činnosti či dohod o provedení práce, odměny OSVČ, stipendia atd.) a
 - o **ostatní neinvestiční náklady**, které zahrnují např. spotřebu energie, materiálu a vybavení na prováděný VaV, licenční poplatky, náklady na služby na podporu prováděného VaV včetně souvisejících administrativních a ostatních režijních nákladů a podílu správního režie přímo související s prováděným VaV.
 - **kapitálové (investiční)** výdaje na VaV ze státního rozpočtu zahrnují
 - o **pořízení pozemků** (např. pokusné pozemky, umístění pro laboratoře, resp. poloprovozní zařízení), **budov a staveb** včetně jejich technického zhodnocení pro potřeby prováděného VaV;
 - o **pořízení dlouhodobého movitého hmotného majetku**, tj. například strojů, přístrojů, zařízení, dopravních prostředků, pěstitelských celků trvalých porostů a dalšího technického vybavení a zařízení sloužícího k provádění VaV činnosti,

- **pořízení dlouhodobého nehmotného majetku**, tj. např. softwaru, výrobně technických poznatků (know-how), předmětů průmyslových práv (např. nákup patentů, průmyslových a užitných vzorů) a jiných nehmotných výsledků výzkumné, vývojové či jiné duševní tvořivé činnosti.
- **formy podpory/financování (účelová a institucionální)** – podrobněji viz výše;
- **poskytovatelů veřejné podpory** (rozpočtových kapitol na VaV) – za rok 2024 byla přímá veřejná podpora VaV financovaná prostřednictvím 16 kapitol. Nejvýznamnějším poskytovatelem veřejné podpory VaV v Česku je dlouhodobě Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Druhým je Akademie věd ČR, která prostřednictvím institucionální podpory financuje své výzkumné ústavy. Technologická agentura a Grantová agentura poskytují účelovou podporu. Mezi další poskytovatele v sektorových oblastech aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje patří Ministerstvo kultury (MK), Ministerstvo zdravotnictví (MZd), Ministerstvo zemědělství (MZe), Ministerstvo obrany (MO), Ministerstvo vnitra (MV), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Ministerstvo životního prostředí (MŽP), Ministerstvo dopravy (MD) a nově pak i Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK). Prostřednictvím rozpočtové kapitoly ÚV ČR je poskytována institucionální podpora na činnost a rozvoj Informačního systému VaVal.
- **typu příjemců** veřejné podpory na VaV – ČSÚ sleduje následující typy příjemců veřejné podpory VaV:
 - veřejné a státní vysoké školy,
 - veřejné výzkumné instituce,
 - soukromé podniky,
 - veřejné podniky,
 - veřejné a fakultní nemocnice,
 - ostatní vládní a veřejné organizace (veřejná kulturní zařízení (CZ-NACE 91) a ostatní resortní a veřejná výzkumná a zkušební pracoviště (CZ-NACE 71+72),
 - zahraniční subjekty či jednotky provádějící/ koordinující VaV mimo území ČR atd.
- **sídla příjemců** (klasifikace CZ NUTS 3 – kraje).

Propojení dat GBARD s Registrem ekonomických subjektů (RES), které bylo poprvé realizováno pro referenční rok 2010, umožňuje získat další členění, a to především za soukromé podniky:

- **podle velikosti**: mikro podniky (0 až 9 zaměstnanců); malé podniky (10 až 49 zaměstnanců); střední podniky (50 až 249 zaměstnanců); velké podniky (s 250 a více zaměstnanců);
- **podle vlastnictví**: soukromé podniky pod tuzemskou kontrolou a soukromé podniky pod zahraniční kontrolou;
- **podle převažující ekonomické činnosti** – podniky jsou členěny do skupin podle české mutace mezinárodní Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)²³.

Při interpretaci údajů o převažující ekonomické činnosti sledovaných podniků je nutné pamatovat na skutečnost, že jde o převažující činnost sledovaných subjektů. Ta se stanovuje na základě ekonomické činnosti, která má největší podíl na přidané hodnotě jednotky. Z tohoto důvodu se v některých případech může převažující ekonomická činnost sledovaných subjektů lišit od charakteru nebo činnosti prováděného VaV.

- **podle sídla** – podniky jsou členěny s ohledem podle regionu jejich sídla (kraje či okresu). Oporou členění je Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS).²⁴

²³ https://csu.gov.cz/klasifikace_ekonomickych_cinnosti_cz_nace

²⁴ https://csu.gov.cz/klasifikace_uzemnich_statistickych_jednotek_cz_nuts-

1.6 Údaje o veřejné podpoře VaV dostupné z jiných datových zdrojů

Kromě výše uvedené statistiky o přímé veřejné podpoře VaV GBARD, sleduje ČSÚ údaje o financování výzkumu a vývoje prostřednictvím dalších dvou statistik:

- Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji (výkaz VTR 5-01) z pohledů subjektů provádějících VaV,
- Roční statistika o nepřímé veřejné (daňové) podpoře VaV (GTARD).

Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01

Roční výkaz o výzkumu a vývoji (VTR 5-01) slouží ČSÚ ke sběru dat o stavu lidských a finančních zdrojů ve všech subjektech podnikatelského, vládního, vysokoškolského a soukromého neziskového sektoru provádějících VaV jako svou hlavní či vedlejší ekonomickou činnost na území České republiky. Základními zjišťovanými charakteristikami jsou počty zaměstnanců VaV podle pracovní činnosti, vzdělání, pohlaví, věku či národnosti a **výdaje za VaV** s rozlišením druhu výdajů a **zdrojů jejich financování**.

Celkové výdaje na výzkum a vývoj jsou sledovány pomocí ukazatele tzv. **hrubých domácích vnitřních výdajů na výzkum a vývoj**, který je označován anglickou zkratkou **GERD (Gross Domestic Expenditure on R&D)**. Tento ukazatel zahrnuje veškeré neinvestiční a investiční výdaje vynaložené ve sledovaném roce na výzkum a vývoj prováděný na území daného státu, a to bez ohledu na zdroj a způsob jejich financování.

Poznámka: Do sledovaných (vnitřních) výdajů na VaV v rámci jednotlivých subjektů, které provádějí VaV činnost nepatří výdaje vynaložené na VaV provedený mimo sledovaný subjekt. Tyto výdaje na VaV se sledují samostatně jako tzv. vnější (extramural) výdaje. Do vnitřních výdajů na VaV tak nepatří výdaje vynaložené za nákup služeb VaV od jiných subjektů provádějících VaV, prostředky převedené ostatním spoluřešitelům v rámci společného VaV projektu a dotace či příspěvky (finanční transfery) poskytnuté třetím osobám na u nich prováděný VaV. Podrobněji Frascati manuál 2015 kapitola č. 4.

Mezi základní charakteristiky sledované v oblasti statistiky celkových výdajů na VaV, ale i výdajů uskutečněných v jednotlivých sektorech a pracovištích VaV, patří **původ finančních zdrojů** určených na provádění VaV. ČSÚ dle doporučení uvedených ve Frascati manuálu rozlišuje ve výkazu šetření VTR 5-01 pro jednotky podnikatelského následující hlavní zdroje financování jejich VaV činnosti:

- **podnikové (soukromé) zdroje**, které tvoří především interní zdroje vzniklé z podnikatelské činnosti sledovaných podniků určené na u nich prováděný VaV a dále příjmy z prodeje služeb VaV prováděného na zakázku pro jiný podnik a dále získané příspěvky a subvence (finanční transfer) na prováděný VaV od podniků nejčastěji působících v rámci stejné podnikové skupiny,
- **veřejné zdroje z ČR**, které tvoří veškeré finanční prostředky (běžné i kapitálové) ze státního rozpočtu ČR, rozpočtů krajů a měst poskytnuté jako institucionální nebo účelová podpora za provedení VaV ve sledovaném roce na území ČR. V posledních letech mohly soukromé podniky využít pro svůj VaV veřejnou podporu z národních programů (např. TRIO), které vyhlásilo Ministerstvo průmyslu a obchodu. Podniky mohly také využít některý z programů vyhlášených Technologickou agenturou ČR (např. TREND, Centra kompetence) nebo MŠMT (např. EUREKA),

Do veřejných zdrojů z ČR **není zahrnuta daňová podpora VaV** prováděného v podnikatelském sektoru.

- **veřejné zahraniční zdroje** jsou především příjmy ze strukturálních fondů EU použité na financování VaV prováděného ve sledovaných subjektech prostřednictvím operačních programů (především OP JAK a OP TAK) a z Národního plánu obnovy. Dalšími zdroji jsou finance z rozpočtu EU (jde především o výzkumné rámcové programy) a dalších mezinárodních, vládních a veřejných organizací (CERN, ILL, ESA, NATO, OECD, OSN, WHO, Norské fondy/EHP aj.).

Do veřejných zahraničních zdrojů jsou započítány i případné zúčtované prostředky z předfinancování projektů. K předfinancování, ať už ze státního rozpočtu ČR nebo z vlastních zdrojů či úvěrů sledovaných zpravodajských jednotek, dochází zejména v případě prostředků příslibených z rozpočtu EU, ať už v rámci

jednotlivých operačních programů financovaných ze strukturálních fondů nebo rámcových či jiných výzkumných programů EU určených na podporu VaV prováděného v ČR.

UPOZORNĚNÍ: Údaje o financování VaV z veřejných zdrojů ČR získaných v rámci zjišťování VTR 5-01 se liší od údajů získaných v rámci statistiky GBARD, a to především z důvodu odlišného přístupu získávání těchto údajů (administrativní data poskytovatelů veřejné podpory VaV – přidělené prostředky vs data od příjemců této podpory získaná v rámci přímého statistického zjišťování – skutečně vynaložené prostředky). Jsou zde i významné metodické rozdíly (např. GBARD zahrnuje i částky jdoucí na VaV ze Státního rozpočtu ČR na podporu mezinárodního výzkumu a vývoje). Problematické je rozlišení výdajů na VaV v rámci činnosti vysokých škol. Zdroje z EU, zejména pak projekty financované z Národního plánu obdoby, mohou být ve zjišťování VTR 5-01 částečně uvedeny v národních veřejných zdrojích. Ne vše, co je uvedeno v IS VaVal, považují respondenti Ročního zjišťování VTR 5-01 za výzkum a vývoj a naopak.

Podrobněji zde: <https://csu.gov.cz/vydaje-na-vav>

Roční statistika daňové podpory VaV

Cílem této statistiky je nalézt odlišnosti ve využívání různých forem veřejné podpory výzkumu a vývoje (např. prostřednictvím dotací nebo daňové podpory) v závislosti na charakteristikách firem provádějících výzkum a vývoj, jako je vlastnictví, velikost, převažující ekonomická činnost nebo sídlo těchto firem. Jedná se o údaje, které nejsou v tomto rozsahu v současné době z jiných datových zdrojů k dispozici.

Tyto údaje jsou od roku 2007 každoročně zpracovány ČSÚ z dostupných údajů v daňových přiznáních právnických osob v rámci mezinárodně statistické úlohy OECD známé pod anglickou zkratkou **GTARD (Government Tax Relief for R&D Expenditures)** a z dalších statistik ČSÚ.

Metodika sběru dat daňové podpory VaV je uvedena ve **Frascati manuálu z roku 2015**²⁵. Frascati manuál je celosvětově uznávaný a používaný metodický standard OECD pro statistiky VaV, který obsahuje doporučení pro sběr, zpracování a publikování údajů v této oblasti. Jeho nejnovější verze z roku 2015 obsahuje nově i doporučení pro mezinárodně srovnatelný sběr, zpracování a publikování statistických údajů v oblasti státních daňových pobídek pro VaV. Více viz kapitola č. 13 **Measurement of government tax relief for R&D** tohoto manuálu.

Podrobněji zde: <https://csu.gov.cz/danova-podpora-vav>

²⁵ *Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development*. The Measurement of Scientific, technological and Innovation Activities. OECD, 2015. Paříž. ISBN 978-926423901 (PDF). Rovněž dostupné z: <https://www.oecd.org/sti/frascati-manual-2015-9789264239012-en.htm>

Poznámky k údajům v tabulkách a grafech

0 = nula se používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky

- = údaj není k dispozici (nespolehlivý, jev se nevyskytoval, ukazatel se nezjišťoval, individuální údaj)

. = údaj není k dispozici (mezinárodní srovnání)

x = ležatý křížek na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů

Výpočty v tabulkách jsou prováděny **z nezaokrouhlených údajů**.

Uvedené úhrny (součty a mezisoučty) nemusí odpovídat součtu dílčích hodnot z důvodu **zaokrouhlování**.

Seznam použitých zkratk

AV ČR	Akademie věd České republiky
GBARD	Státní rozpočtové výdaje na VaV
GTARD	Státní daňové pobídky pro VaV
ČR	Česká republika
CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
EU 27	Evropská unie (27 členských států)
Eurostat	Statistický úřad Evropské unie
GERD	Gross Domestic Expenditure on R&D – celkové výdaje na VaV
HDP	Hrubý domácí produkt
IS VaVal	Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NPO	Národní plán obnovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP VaVpl	Operační program Výzkum a vývoj pro inovace
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Parita kupní síly; jednotka pro měření kupní síly příslušné měnové jednotky
R&D	Research and Development
VaV	Výzkum a vývoj
VŠ	Vysoká škola
VTR 5-01	Roční výkaz o výzkumu a vývoji
VVI	Veřejná výzkumná instituce
WHO	Světová zdravotnická organizace

Odkaz na webové stránky statistiky GBARD

ČSÚ: <https://csu.gov.cz/vydaje-statniho-rozpocetna-vav>

EUROSTAT: http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/gba_tncoor

OECD: [OECD Data Explorer • Government budget allocations for R&D](#)